

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Професор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного
Університету

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ

Підпис

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Екологічне право України

Призначення Робочої програми

Рівень вищої освіти

Мова навчання

Обсяг дисципліни, кредитів ЄКТС

Статус дисципліни

Факультет міжнародних відносин і права

Кафедра права

Для освітніх програм різних спеціальностей

Перший бакалаврський

Українська

4

Вибіркова загальної підготовки

Форма навчання	Обсяг дисципліни		Кількість годин					Форма семестрового контролю		
	Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття					Самостійна робота (в т.ч. ІРС)	Залік	Іспит
			Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття			
Д	4	120	51	34		17	69	+		

Робоча програма складена на основі освітніх програм підготовки бакалаврів та стандартів вищої освіти

Робоча програма складена канд. юрид. наук., доцентом Тетяною ЛАГОЙДОЮ

Підпис(и) автора(ів)

Ступінь, вчене звання, ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри _____ права _____ Протокол № 1 від 1 вересня 2023 р.

Назва

Зав. кафедри _____ права _____

Назва

Підпис

 Микола ВАВРИНЧУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2023

2. ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Декан	Міжнародних відносин і права		Віталій ТРЕТЬКО

3) Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Екологічне право України» є однією із фахових дисциплін і займає провідне місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право» за освітньо-професійною програмою «Право».

Галузь екологічного права є комплексною і охоплює інститути як загальної частини, так і природоресурсного права. Така поліфункціональність дає можливість майбутнім фахівцям з права отримати ґрунтовні знання норм природоохоронного законодавства і практичні навички їх застосування.

Пререквізити – правниче письмо та усний виклад думки; теорія права; судові і правоохоронні органи України.

Кореквізити – цивільне право України; господарське право України; кримінальне право України, адміністративне право України, трудове право України.

Відповідно до **Стандарту вищої освіти** із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- **компетентності**. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності в сфері екології. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. Здатність аналізувати еколого-правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції при їх вирішенні. Здатність до критичного та системного аналізу еколого-правових явищ.

- **програмі результати навчання**. Давати фаховий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога і діяти відповідно до отриманих рекомендацій. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм екологічного матеріального і процесуального права. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані еколого-правові висновки. Надавати методичну і практичну допомогу у моделюванні та реалізації проектів та програм, планів і договорів в сфері екології.

Мета дисципліни «Екологічне право України» – сформувати у студентів систему правових знань з основних правових інститутів екологічного права на підставі здобутої правової інформації з основ екологічного права, водного, лісового, гірничого, атмосфероохоронного, земельного, фауністичного і флористичного права, а також засвоєння студентами основних принципів та функцій екологічного права, особливостей правового регулювання відносин щодо захисту екологічних прав та інтересів.

Предмет дисципліни. Правова характеристика екологічних правовідносин, базове екологічне законодавство та практика його застосування.

Завдання дисципліни. Завданням дисципліни є глибоке вивчення студентами законодавчих актів, теорії екологічного права, а також вироблення ними практичних навичок щодо застосування законодавства при вирішенні конкретних ситуацій.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен **знати** предмет та методи регулювання відносин у сфері екологічного права; джерела екологічного права; особливості суб'єктного складу екологічних правовідносин; об'єкти екологічних правовідносин; підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин; особливості використання природних ресурсів; особливості та порядок створення територій і об'єктів природно-заповідного фонду; умови створення національної екологічної мережі, а також вміти аналізувати юридичні факти; тлумачити зміст норм чинного законодавства у сфері екологічного права; застосовувати норми екологічного права при вирішенні конкретних спорів; складати процесуальні документи на реалізацію норм екологічного права України.

4) Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінари та практичні роботи	самостійну роботу
Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела екологічного права	2	1	5
Тема 2. Правові основи управління в галузі екології	4	2	6
Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні	2	1	5
Тема 4. Право природокористування	2	1	5
Тема 5. Екологічні права та обов'язки громадян України	2	1	6
Тема 6. Економіко-правовий механізм в галузі екології	2	1	5
Тема 7. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства	2	1	5
Тема 8. Правові засади використання і охорони земель	2	1	5
Тема 9. Правові засади використання і охорони вод	2	1	5
Тема 10. Правовий режим використання і охорони надр	2	1	5
Тема 11. Правовий режим використання і охорони лісів	2	1	5
Тема 12. Правова охорона атмосферного повітря	2	1	5
Тема 13. Правовий режим використання та охорони тваринного світу	2	1	5
Тема 14. Правовий режим територій і об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі України	2	1	5
Тема 15. Правове регулювання використання та охорони рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон і курортів	2	1	5
Тема 16. Правове забезпечення екологічної безпеки	2	1	5
Разом за третій семестр	34	17	82

5) Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст лекційного курсу

Номер Лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела екологічного права. Поняття екологічного права, історичні передумови його формування. Предмет і методи екологічного права. Об'єкти екологічного права. Принципи і функції екологічного права. Джерела екологічного права. Система екологічного права. <i>Література</i> [1-6; 7, 8]	2
2	Тема 2. Правові основи управління в галузі використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Поняття, суть, мета та види управління в галузі екології. Принципи управління в галузі екології. Органи управління загальної компетенції в галузі екології та їх повноваження. Органи управління спеціальної компетенції в сфері охорони довкілля. Правове забезпечення функцій державного управління у сфері довкілля. <i>Література</i> [1-6; 7, 8]	4
3	Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні. Поняття, суть та юридичне значення права власності на природні ресурси. Форми права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Забезпечення права власності на природні ресурси. <i>Література</i> [1-6; 9-15, 24]	2
4	Тема 4. Право природокористування. Поняття, ознаки та принципи права природокористування. Види природокористування. Право загального та спеціального природокористування. Диференційоване правове регулювання загального і спеціального природокористування. Обмеження загального природокористування. <i>Література</i> [1-6; 8; 9-15; 18, 19]	2
5	Тема 5. Екологічні права і обов'язки громадян України. Поняття екологічних прав громадян. Види екологічних прав громадян. Зміст конституційних екологічних прав. Обов'язки громадян в галузі екології. <i>Література</i> [1-6; 7, 8]	2
6	Тема 6. Економіко-правовий механізм в галузі екології. Поняття та напрямки економіко-правового механізму в галузі екології. Характеристика елементів економіко-правового механізму в галузі екології. Функції економіко-правового механізму в галузі екології. <i>Література</i> [1-6]	2
7	Тема 7. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Поняття та сутність юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Правопорушення в сфері довкілля як підстава еколого-правової відповідальності. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. <i>Література</i> [1-6; 8, 24, 25, 26]	2
8	Тема 8. Правові засади використання і охорони земель. Земля як об'єкт охорони та використання. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. Форми права власності на землю. Види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства. <i>Література</i> [1-6; 10; 23]	2
9		2

10	<p>Тема 9. Правовий режим використання і охорони вод. Води як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Право водокористування та його види. Правова охорона вод. Відповідальність за порушення водного законодавства. <i>Література</i> [1-6, 9]</p>	2
11	<p>Тема 10. Правовий режим використання та охорони надр. Надра як об'єкт охорони та використання. Державне управління в галузі використання і охорони надр. Право користування надрами та його види. Відповідальність за порушення законодавства про надра. <i>Література</i> [1-6; 11]</p>	2
12	<p>Тема 11. Правовий режим використання та охорони лісів. Ліс як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Право лісокористування і його види. Правова охорона лісів. Відповідальність за порушення лісового законодавства. <i>Література</i> [1-6; 12]</p>	2
13	<p>Тема 12. Правова охорона атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт екологічного права. Система заходів охорони атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря. <i>Література</i> [1-6; 13]</p>	2
14	<p>Тема 13. Правовий режим використання та охорони тваринного світу. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Поняття та види користування тваринним світом. Правові заходи охорони тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону та використання тваринного світу. <i>Література</i> [1-6;10, 14, 22]</p>	2
15	<p>Тема 14. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі України. Поняття природно-заповідного фонду та основи його правового режиму. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Поняття та правове забезпечення формування національної екологічної мережі. <i>Література</i> [1-6; 8, 16, 17]</p>	2
16	<p>Тема 15. Правове регулювання використання та охорони рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон і курортів. Правовий режим рекреаційних зон. Курортні та лікувально-оздоровчі території як об'єкти використання і охорони. <i>Література</i> [1-6; 21]</p>	2
	<p>Тема 16. Правове забезпечення екологічної безпеки. Юридична природа екологічної безпеки. Принципи екологічної безпеки. Критерії екологічної безпеки. <i>Література</i> [1-6; 8, 20]</p>	34
<i>Разом за третій семестр</i>		

5.2. Зміст семінарських занять

Номер заняття	Теми семінарських занять	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела екологічного права. Поняття екологічного права, історичні передумови його формування. Предмет і методи екологічного права. Об'єкти екологічного права. Принципи і функції екологічного права. Джерела екологічного права. Система екологічного права.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 7, 8]</p>	1
2	<p>Тема 2. Правові основи управління в галузі використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Поняття, суть, мета та види управління в галузі екології. Принципи управління в галузі екології. Органи управління загальної компетенції в галузі екології та їх повноваження. Органи управління спеціальної компетенції в сфері охорони довкілля. Правове забезпечення функцій державного управління у сфері довкілля.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 7, 8]</p>	2
3	<p>Тема 3. Право власності на природні ресурси в Україні. Поняття, суть та юридичне значення права власності на природні ресурси. Форми права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Забезпечення права власності на природні ресурси.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 9-15, 24]</p>	1
4	<p>Тема 4. Право природокористування. Поняття, ознаки та принципи права природокористування. Види природокористування. Право загального та спеціального природокористування. Диференційоване правове регулювання загального і спеціального природокористування. Обмеження загального природокористування.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 8; 9-15; 18, 19]</p>	1
5	<p>Тема 5. Екологічні права і обов'язки громадян України. Поняття екологічних прав громадян. Види екологічних прав громадян. Зміст конституційних екологічних прав. Обов'язки громадян в галузі екології.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 7, 8]</p>	1
6	<p>Тема 6. Економіко-правовий механізм в галузі екології. Поняття та напрямки економіко-правового механізму в галузі екології. Характеристика елементів економіко-правового механізму в галузі екології. Функції економіко-правового механізму в галузі екології.</p> <p><i>Література</i> [1-6]</p>	1
7	<p>Тема 7. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Поняття та сутність юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Правопорушення в сфері довкілля як підстава еколого-правової відповідальності. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.</p>	1
8	<p><i>Література</i> [1-6; 8, 24, 25, 26]</p> <p>Тема 8. Правові засади використання і охорони земель. Земля як об'єкт охорони та використання. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. Форми права власності на землю. Види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 10; 23]</p>	1

10	<p>Тема 9. Правовий режим використання і охорони вод. Води як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Право водокористування та його види. Правова охорона вод. Відповідальність за порушення водного законодавства.</p> <p><i>Література</i> [1-6, 9]</p>	1
11	<p>Тема 10. Правовий режим використання та охорони надр. Надра як об'єкт охорони та використання. Державне управління в галузі використання і охорони надр. Право користування надрами та його види. Відповідальність за порушення законодавства про надра.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 11]</p>	1
12	<p>Тема 11. Правовий режим використання та охорони лісів. Ліс як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Право лісокористування і його види. Правова охорона лісів. Відповідальність за порушення лісового законодавства.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 12]</p>	1
13	<p>Тема 12. Правова охорона атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт екологічного права. Система заходів охорони атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 13]</p>	1
14	<p>Тема 13. Правовий режим використання та охорони тваринного світу. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Поняття та види користування тваринним світом. Правові заходи охорони тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону та використання тваринного світу.</p> <p><i>Література</i> [1-6;10, 14, 22]</p>	1
15	<p>Тема 14. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі України. Поняття природно-заповідного фонду та основи його правового режиму. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Поняття та правове забезпечення формування національної екологічної мережі.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 8, 16, 17]</p>	1
16	<p>Тема 15. Правове регулювання використання та охорони рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон і курортів. Правовий режим рекреаційних зон. Курортні та лікувально-оздоровчі території як об'єкти використання і охорони.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 21]</p>	1
	<p>Тема 16. Правове забезпечення екологічної безпеки. Юридична природа екологічної безпеки. Принципи екологічної безпеки. Критерії екологічної безпеки.</p> <p><i>Література</i> [1-6; 8, 20]</p>	17
<i>Разом за третей семестр</i>		

5.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота здобувачів вищої освіти денної форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до семінарських занять, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуального завдання тощо.

На самостійне опрацювання здобувачів виносяться окремі питання всіх тем, а також деякі нормативно-правові документи, які регулюють екологічні правовідносини. З навчальної дисципліни студенти пишуть аналітичні довідки в обсязі 3-5 сторінок і здають їх на 15,16-му семінарських заняттях. Тему аналітичної довідки студент вибирає самостійно із запропонованого тематичного переліку. Керівництво самостійною роботою здійснює викладач згідно з розкладом консультацій в позаурочний час.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	К-ть годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу «Поняття, предмет, метод, система та джерела екологічного права» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою №1.	5
2	Опрацювання лекційного матеріалу «Правові основи управління в галузі екології» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою №2.	6
3	Опрацювання лекційного матеріалу «Право власності на природні ресурси в Україні» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою №3.	5
4	Опрацювання лекційного матеріалу «Право природокористування» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 4.	5
5	Опрацювання лекційного матеріалу «Екологічні права та обов'язки громадян України» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 5. Опрацювання нормативно-правових актів, підготовка до контрольної роботи.	6
6	Опрацювання лекційного матеріалу «Економіко-правовий механізм в галузі екології» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 6.	5
7	Опрацювання лекційного матеріалу «Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 7.	5
8	Опрацювання лекційного матеріалу «Правові засади використання і охорони земель» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 8.	5
9	Опрацювання лекційного матеріалу «Правові засади використання і охорони вод» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 9.	5
10	Опрацювання лекційного матеріалу «Правові засади використання і охорони надр» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 10.	5

12	Опрацювання лекційного матеріалу «Правовий режим використання і охорони лісів» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою №10, підготовка до тестового контролю за темою № 11.	5
13	Опрацювання лекційного матеріалу «Правова охорона атмосферного повітря» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою №12.	5
14	Опрацювання лекційного матеріалу «Правовий режим використання та охорони тваринного світу» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 13.	5
15	Опрацювання лекційного матеріалу «Правовий режим територій і об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі України» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 14.	5
16	Опрацювання лекційного матеріалу «Правове регулювання використання та охорони рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон і курортів» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 15.	5
	Опрацювання лекційного матеріалу «Правове забезпечення екологічної безпеки» та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття за темою № 16.	
<i>Разом за третій семестр</i>		82

5.4 Орієнтовна тематика індивідуального завдання для самостійної роботи здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти

Важливим принципом самостійної роботи є індивідуальна робота кожного здобувачів. Її призначенням є: поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення їх до аналізу нормативно-правових джерел екологічного спрямування, активної творчої роботи із опрацюванням рекомендованої літератури; забезпечення майбутніх фахівців усіх напрямів підготовки знаннями основних еколого-правових положень, що стосуються їх професійної діяльності; формування у студентів вміння орієнтуватися в екологічних нормативних джерелах; вироблення у майбутніх спеціалістів практичних навичок реалізації норм чинного екологічного законодавства.

Індивідуальна робота передбачає підготовку аналітичної довідки з обраної здобувачами тематики, а також підготовку до семінарсько-практичних занять протягом семестру.

Виконання індивідуального завдання включає в себе п'ять основних етапів:

- 1) вибір теми дослідження;
- 2) підбір матеріалів;
- 3) опрацювання літератури;
- 4) написання тексту;
- 5) оформлення роботи.

Індивідуальна робота є складовою вивчення змісту навчальної дисципліни та будується на репродуктивному, репродуктивно-творчому та творчо-пошуковому рівнях. Вона сприяє розвитку творчої активності студентів, прищеплює навички, необхідні для самоосвіти, пошуку шляхів вдосконалення професійної діяльності після закінчення навчання.

Теми індивідуальної роботи мають науково-дослідний характер, підвищену складність, виступають певним тематичним доповненням семінарського заняття, методом поглибленої підготовки до нього і мають готуватись у вигляді аналітичної довідкової інформації.

Аналітична довідка готується у письмовому викладі, має аналітично-описовий характер і здійснюється шляхом аналізу різних інформаційних джерел. Теми аналітичних довідок нище. Аналітична довідка повинна мати чітку логічну побудову і її складові мають логічно поєднуватися і відповідати одна одній.

Даний вид роботи не є чисто реферативним і окрім загальної інформації має містити (не

менше 30 відсотків) аналіз практики застосування описаного з використанням статистичної інформації, прикладів з судової практики, діаграм, графіків, таблиць і т. ін.

Література з теми аналітичної довідки повинна мати пізнавальне значення у контексті вивчення та осмислення дисципліни. Матеріали у списку слід оформляти згідно з державними стандартами України.

Аналітична довідка має бути виконана машинописним способом 14 шрифтом з одинарним інтервалом загальним обсягом до 5 сторінок. Робота виконується на стандартних аркушах формату А4 грамотно, без помарок і виправлень.

На першій сторінці аналітичної довідки є титульний аркуш, де вказується тема, прізвище, ім'я та по-батькові автора, спеціальність, курс, група.

При підготовці аналітичної довідки ставиться наступна мета:

– систематизація, закріплення та розширення отриманих теоретичних знань за фахом і їхнім застосуванням для постановки і рішення конкретних наукових і прикладних (практичних) завдань;

– поглиблення навичок ведення самостійної роботи, оволодіння сучасними методами постановки і аналізу проблем;

– уміння критично аналізувати літературу, творчо обговорювати результати роботи, вести наукову полеміку.

Аналітична робота повинна:

– мати творчий характер з використанням актуальних статистичних даних і діючих нормативних-правових актів;

– відповідати вимогам логічного і чіткого викладу матеріалу, доказовості і вірогідності фактів;

– відображати вміння студента користуватися раціональними прийомами пошуку, відбору, обробки та систематизації інформації, здатності працювати з нормативно-правовими актами.

Індивідуальне завдання студенти виконують під керівництвом викладача, що проводить у них практичні заняття за тематикою, яка подається у цих методичних вказівках. Якість виконання враховується при підсумковому контролі.

Аналітичні довідки здаються студентами на 15-му і 16-му семінарських заняттях.

Тематика аналітичних довідок для самостійної роботи здобувачів бакалаврського рівня денної форми навчання

1. Доступ до публічної екологічної інформації (на прикладі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України).
2. Громадські природоохоронні формування України.
3. Політичні партії екологічного спрямування: досвід України та світу.
4. Діяльність уповноваженого Верховної Ради України з прав людини по захисту екологічних прав громадян.
5. Екологічне страхування: поняття, форми, види, практика застосування.
6. Співпраця України з міжнародними організаціями в сфері охорони довкілля.
7. Стан атмосферного повітря Хмельницької області (з аналізом динаміки викидів, основних забруднювачів і т. ін.).
8. Водні об'єкти: поняття і види (на прикладі Хмельницької області).
9. Поняття та структура лісового фонду (на прикладі Хмельницької області).
10. Лісокористування: поняття і види (на прикладі Хмельницької області).
11. Відновлення лісів (лісорозведення) (на прикладі Хмельницької області).
12. Надрокористування (поняття і види) (на прикладі Хмельницької області).
13. Охорона рослинного світу (на прикладі Хмельницької області).
14. Охорона тваринного світу (на прикладі Хмельницької області).
15. Природно-заповідний фонд Хмельницької області.
16. Впровадження роздільного збирання відходів (аналіз успішного запровадження і вироблення уніфікованих рекомендацій).
17. Стан радіаційної безпеки Хмельницької області.
18. Моніторинг довкілля (на прикладі Хмельницької області).
19. Громадське управління екологією (на прикладі Хмельницької області).
20. Курортна справа в Хмельницькій області.
21. Прикордонний екологічний контроль.
22. Екологічне маркування (етикування) і його запровадження в Україні.

23. Екологічне судочинство (аналіз судової статистики).

24. Нормативно-проектна діяльність в сфері екології.

25. Здійснення природоохоронних заходів як один з напрямів екологічної політики (з аналізом джерел та обсягів фінансування).

26. Аналіз виконання міжнародних конвенцій та угод у сфері охорони навколишнього природного середовища.

6) Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами, а семінарські заняття проводяться з використанням інформаційних технологій і мають за мету – набуття студентами практичних навичок з вирішення практичних завдань, передбачених конкретними званнями до відповідних тем, а також підготовки процесуальних документів.

7) Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу з теми;
- презентація і захист індивідуальних завдань тощо.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати поточного контролю.

8) Оцінювання результатів навчання здобувачів бакалаврського рівня у семестрі

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінка, яка виставляється за семінарське заняття, складається з таких елементів: знання студентом відповідного теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті конструктивні рішення; своєчасне здавання аналітичної довідки.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням. Виконання індивідуального завдання завершується його здаванням у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Оцінювання знань здобувачів здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за національною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Здобувач глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки .
Добре	Здобувач виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві–три несуттєві помилки .
Задовільно	Здобувач виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з

	виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль Іспит (0,4)
ІІІ семестр			
Семінарські заняття		Аналітична довідка	
УО (мінімальна кількість оцінок усього опитування – 6)		1	
ВК:	0,4	0,2	

Примітка: УО- усне опитування, ВК – ваговий коефіцієнт.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання	
A	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Оцінка, яка виставляється за заняття, складається з таких елементів: усне опитування здобувачів; знання теоретичного матеріалу з теми; якість оформлення процесуальних документів; вміння студента обґрунтувати прийняті конструктивні рішення; своєчасне вирішення практичного завдання.

Пропущене семінарське заняття здобувач повинен відпрацювати на кафедрі у встановлений викладачем термін з реєстрацією у відповідному журналі кафедри, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

9) Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Поняття екологічного права, історичні передумови його формування.

2. Предмет і методи екологічного права України.
3. Об'єкти екологічного права.
4. Принципи і функції екологічного права.
5. Джерела екологічного права.
6. Система екологічного права України.
7. Поняття, суть, мета та види управління в галузі екології.
8. Принципи управління в галузі екології.
9. Система органів управління в галузі екології.
10. Органи управління загальної компетенції в галузі екології та їх повноваження.
11. Органи управління спеціальної компетенції в сфері охорони довкілля.
12. Правове забезпечення функцій державного управління у сфері довкілля.
13. Поняття, суть та юридичне значення права власності на природні ресурси.
14. Форми права власності на природні ресурси.
15. Зміст права власності на природні ресурси.
16. Забезпечення права власності на природні ресурси.
17. Поняття, ознаки та принципи права природокористування.
18. Види природокористування.
19. Співвідношення права загального та спеціального природокористування.
20. Поняття екологічних прав громадян.
21. Види екологічних прав громадян.
22. Зміст конституційних екологічних прав.
23. Обов'язки громадян в галузі екології.
24. Поняття та функції економіко-правового механізму в галузі екології.
25. Поняття та сутність юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
26. Правопорушення в сфері довкілля як підстава еколого-правової відповідальності.
27. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
28. Адміністративна відповідальність за порушення норм екологічного права.
29. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.
30. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.
31. Земля як об'єкт охорони та використання.
32. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин.
33. Форми права власності на землю.
34. Види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
35. Води як об'єкт правового регулювання, використання та охорони.
36. Право водокористування та його види.
37. Правова охорона вод.
38. Відповідальність за порушення водного законодавства.
39. Надра як об'єкт охорони та використання.
40. Державне управління в галузі використання і охорони надр.
41. Право користування надрами та його види.
42. Відповідальність за порушення законодавства про надра.
43. Ліс як об'єкт правового регулювання, охорони та використання.
44. Право лісокористування і його види.
45. Правова охорона лісів.
46. Відповідальність за порушення лісового законодавства.
47. Атмосферне повітря як об'єкт екологічного права.
48. Система заходів охорони атмосферного повітря.
49. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря.
50. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, охорони та використання.
51. Поняття та види користування тваринним світом.
52. Правові заходи охорони тваринного світу.
53. Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону та використання тваринного світу.
54. Поняття природно-заповідного фонду та основи його правового режиму.
55. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
56. Використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
57. Поняття та правове забезпечення формування національної екологічної мережі.

58. Правовий режим рекреаційних зон.
59. Курортні та лікувально-оздоровчі території як об'єкти використання і охорони.
60. Поняття, принципи та критерії екологічної безпеки.

10) Навчально-методичне забезпечення

Навчальний процес з дисципліни «Екологічне право України» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою.

11) Рекомендована література

Основна

1. Екологічне право України: навчальний посібник / за ред. І.І. Каракаша, Т.Є. Харитонової, А.І. Черемнової. Одеса: Гельветика, 2018. 408 с.
2. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М.В. Краснова, Ю.А. Краснова. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.
3. Екологічне право / за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2021. 552 с.
4. Екологічне право України / за ред. Т.П. Устименко. Київ : Алерта, 2016. 290 с.
5. Тетарчук І.В. Екологічне право: Особлива частина: повний акад. курс. К.: Центр учбової літератури, 2022. 230 с.
6. Екологічне право: Особлива частина / за заг. ред. О.М. Шуміла. Харків: ХНУВС, 2017. 384 с.

Додаткова

7. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
9. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
10. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
11. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.
12. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-XII в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-IV/ ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
13. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
14. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
15. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
16. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
17. Про біосферні заповідники в Україні: Указ Президента від 26.11.1993 р. Урядовий кур'єр. 1993. № 173. 2 грудня.
18. Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.1996 р. № 642 ЗП України. 1996. № 13. Ст. 366.
19. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
20. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. ВВР. 2000. № 42. Ст. 348.
21. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. ВВР. 2000. № 50. Ст. 435.
22. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22.02.2000 р. ВВР. 2000. № 18. Ст. 132.
23. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВР. 2003. № 39. Ст. 349.
24. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
25. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р. №2341-III ОВУ. 2001. -№ 21. Ст. 920.
26. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984р. №8073-X ВВР УРСР. 3984. №51. Ст. 1122.

12) Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=8168>.
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/page_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.